

Úvod

V roce 2004 jsme v nakladatelství Dokořán vydali publikaci *Teorie a praxe totalitních a autoritativních režimů*. Naše tehdejší publikace byla pojata spíše jako přehledový (učební) text, jehož úkolem bylo přiblížit problematiku nedemokratických režimů pokud možno co nejširšímu spektru čtenářů. Tomu jsme přizpůsobili styl celé práce, který nebyl přísně vědecký (např. rezignovali jsme na poznámkový a odkazový aparát), současně jsme ale nechtěli být „jenom“ populární (mj. jsme přiložili seznam použité literatury). Nutno podotknout, že tato dvojnásobnost v přístupu nebyla úplně šťastným řešením, nicméně vzhledem k absenci souhrnné knihy o stavu politologického výzkumu moderních nedemokratických režimů, která mimochodem s výjimkou naší publikace stále přetrvává, považujeme naše tehdejší rozhodnutí za opodstatněné. V každém případě jsme však byli velmi rádi, že se naše práce setkala s příznivým ohlasem jak čtenářů, tak i téměř všech recenzentů.¹

Nicméně od vydání naší práce uplynulo pár let a téma nedemokratických režimů se od té doby stalo předmětem dalších diskusí a polemik. Problematika nedemokratických režimů stále vyvolává velký zájem a příslušný výzkum pokročil kupředu. Velice nás proto potěšila nabídka nakladatelství Dokořán, abychom připravili druhé vydání naší knihy, které by zmíněný posun v bádání nad nedemokratickými režimy reflektovalo.

Během debat nad otázkou úprav našeho starého textu pro druhé vydání jsme se rozhodli k radikálním změnám. Jednak jsme práci doplnili o veškeré náležitosti odborného textu, především jsme však změnili celkové pojetí publikace. Z hle-

diska rozsahu jsme sice převzali základní strukturu textu, většinu kapitol jsme však rozšířili o množství nových podkapitol, přičemž jednu z hlavních kapitol jsme přiřadili jako zcela novou. Z hlediska obsahového zpracování jsme převzatý text zrevidovali a stylisticky upravili, především jsme se však odklonili od převážně učebnicové povahy práce a přiklonili se k analytičtějšímu přístupu. Nové pasáže zhusta obsahují naše analytické postřehy – nejednou polemické povahy – vymezující se vůči některým existujícím přístupům. Doufáme, že toto nové pojetí práce bude oproti prvnímu vydání intelektuálně podnětější, byť si uvědomujeme riziko případného nesouhlasu části badatelů s některými našimi tezemi. Na druhou stranu, jediné rozdílnost postojů a diskuse o nich dává společenským vědám smysl a umožňuje posunout se při řešení různých – v tomto případě politologických – otázek kupředu.

Všechny naše zásahy do původního textu jsou natolik hluboké, až si trváme tvrdit, že předkládáme čtenáři nikoli druhé vydání původní publikace, ale spíše zcela novou práci. Proto jsme také pozměnili název knihy, abychom poukázali na výrazně širší tematický rozsah předkládané publikace.

Knihu jsme nově rozdělili do osmi hlavních kapitol. V první kapitole se věnujeme terminologickým problémům spojeným s nedemokratickými formami vlády. Následující dvě kapitoly se zabývají teorií totalitních a autoritativních režimů. Čtvrtá kapitola – zcela nová oproti prvnímu vydání – pojednává o dalších formách nedemokratických režimů, které se vymykají klasické dichotomii totalitarismus vs. autoritarismus. Pátá kapitola pojednává o problematice legitimacy nedemokratických režimů. V šesté kapitole se vydáváme na krátký exkurz do politické psychologie a věnujeme se zde otázkám autoritářské osobnosti a politického vůdcovství. Sedmá a osmá kapitola se již odklání od teorie a přibližují praktické fungování nedemokratických režimů. Nejprve pojednáváme o myšlenkovém zázemí moderních nedemokratických režimů v podobě různých ideologií a mentalit.

Posléze uvádíme příklady konkrétních států a snažíme se určit povahu jejich režimů vzhledem k námi analyzovaným teoretickým koncepcím. Obě tyto „praktické“ kapitoly doznaly oproti prvnímu vydání značných změn, a to ve výčtu zvolených případů.

Jestliže se předchozí pasáže nesly ve znamení vysvětlování proměny textu oproti prvnímu vydání knihy, v následujících větách bychom naopak rádi poukázali na jednu velmi důležitou kontinuitu s prvním vydáním publikace. I nadále jde o čistě politologickou práci, která operuje s politologickými teoretickými východisky a přístupy. Hlásíme se k empiricko-analytickým (nikoli normativním) tradicím politické vědy a pohybujeme se v rovině komparativního přístupu.

V závěru úvodu bychom rádi poděkovali dvěma lektorům knihy – prof. dr. Marku Bankowiczovi z Jagellonské univerzity v Krakově a prof. PhDr. Janu Holzerovi, Ph.D. z Masarykovy univerzity v Brně. Děkujeme také PhDr. Marku Pečenkovi z nakladatelství Dokořán za nabídku a realizaci druhého vydání naší publikace.